

De Gaza-oorlog: heeft God schuld of de mens?

21-11-2023

"[Religie, de grootste der menselijke dwaasheden](#)", kopt Johan Sanctorum in Doorbraak (16-11-2023) in het kader van de verscheurende Gaza-oorlog. Het klopt dat bij – sommige! - Israëli's en Palestijnen religieuze argumenten aangevoerd worden die het conflict zeker heviger maken: omdat mensen sneller hun leven zullen geven voor een hoger doel. Maar van deze constatactie overspringen naar de conclusie hierboven verkracht alle regels van de logica. Aan God of godsdienst de schuld geven voor alle oorlogen en bloedvergieten is een mantra van atheïsten die al decennialang herhaald wordt, maar die historisch, rationeel en feitelijk allang weerlegd is. Het is pijnlijk voor gelovigen om altijd dezelfde vooroordelen en drogredeneringen te moeten aanhoren, terwijl simpele feiten en observaties iets heel anders zeggen.

Neem Sanctorums uitspraak "als God er zich mee komt moeien is alle redelijkheid zoek": ten eerste komt God zich er niet mee moeien, maar de mens sleurt Hem erbij; en ten tweede: ook zonder God is de redelijkheid bij de mens zoek. Emoties, woede, jaloezie... wij, mensen, hebben echt God niet nodig om irrationeel en gewelddadig te handelen.

Ook zijn "Religie is de bron van alle kwaad" is zo ostentatief onwaar. De driedelige *Encyclopedia of Wars* door C. Phillips en A. Axelrod (2004) onderzocht 1763 oorlogen in de laatste 5000 jaar, en concludeerde dat er daarvan 123 expliciet religieus van aard waren, d.w.z. 6,98%. Ook pijnlijk voor atheïsten is dat precies de antireligieuze – lees: communistische - regimes veruit de meeste doden op hun geweten hebben, met Stalin als koploper (42 miljoen), gevolgd door Mao (37 miljoen), Chiang Kai-shek (10 miljoen), Pol Pot (2,4 miljoen)... Volgens *Le Livre noir du communisme* (Laffont, 1997) is het god-loze communisme verantwoordelijk voor bijna 100 miljoen doden. Volgens *Bloedlanden* (Timothy Snyder, 2011) was atheïst Stalin in vreedstijd véél moordzuchtiger dan Hitler.

De gelijkschakeling van de drie monotheïstische godsdiensten qua gewelddadigheid is ook bijzonder pijnlijk en onrechtvaardig. Het is bekend dat in de Koran bepaalde verzen expliciet oproepen tot jihad en het doden van ongelovigen in naam van Allah: ook al interpreteren de meeste moslims die vandaag 'spiritueel', radicale groepen lezen ze altijd letterlijk. Bij de joden, in het Oude Testament, heb je ook een aantal gewelddadige passages, maar het grote verschil is hier dat deze zeer beperkt zijn in tijd en plaats: Israël heeft alléén een actieve oorlog gevoerd om Kanaän te veroveren – intussen al méér dan 3000 jaar geleden - , en voor het overige waren het enkel defensieve oorlogen: er is geen enkele opdracht om 'de hele wereld voor Jahweh met het zwaard te veroveren'. Bij christenen, in het Nieuwe Testament, is het zelfs onmogelijk om enige oorlog of geweld in naam van God te rechtvaardigen. Integendeel, 'Wie het zwaard hanteert, zal door het zwaard omkomen' (Matt. 26:52) en 'Heb uw vijand lief, zegen wie u vervloeken, doe goed aan wie u haten, bid voor wie u vervolgen'

(Matt. 5:44). Waar christenen later in hun oorlogen God 'erbij gesleurd hebben' – denk aan de kruistochten en andere – hebben ze duidelijk zijn naam misbruikt, tégen Jezus' woorden in, voor aardse doeleinden. De meeste problemen rond religieus geweld komen er juist uit voort dat mensen niet om kunnen met een heilige God. Mensen misbruiken namelijk álles: wetenschap, kennis, macht, politiek, kunst, relaties, liefde, seks, technologie, geld, media, internet... en dus ook God en heilige boeken.

Onder mensen die werken aan interreligieuze initiatieven – zoals de 'interlevensbeschouwelijke competenties' op scholen – is de gemeenschappelijke overtuiging gegroeid dat geweld in élke religie én seculiere ideologie voorkomt. Fanatisme, extremisme, hypocrisie, verdwazing, irrationaliteit, intolerantie... zijn niet eigen aan religie, maar aan ménselijke kortzichtigheid. Oorlogen zijn eerst en vooral product van gezwollen ego's van keizers en dictators, van hebzucht, eerezucht en heerszucht, van nationale trots en expansiedrang. Einstein zei ooit: "Er zijn twee dingen die oneindig zijn, het heelal en de dwaasheid van de mens; maar van het eerste ben ik niet helemaal zeker."

Ik heb goed nieuws voor Sanctorum: het perfecte recept voor een vreedzame wereld moet niet nog uitgevonden worden. Het bestaat al 2000 jaar in de bovengenoemde woorden van Jezus, of al 3000 jaar in de joodse Thora: 'Heb je naaste lief als jezelf' (Leviticus 19:18), ook door Jezus herhaald (Markus 12:31). En moslims erkennen Jezus ook als een groot profeet, zelfs als messias! Ach, hoe simpel zou het kunnen zijn? Daar heb je geen Verenigde Naties of ronkende mensenrechtenverklaringen voor nodig. Aan God ligt het niet: waarom kan de méns deze ene, doodsimpele regel niet eens houden? Is echt religie de bron van alle kwaad? Komaan zeg, een klein beetje introspectie mag ons allemaal wat nederiger maken: we dragen allemaal minder of meer bij aan oorlog en geweld, ver weg en heel nabij.

Wat Sanctorum het 'superioriteitsdenken' van de kerk noemt, wordt bij hem vlotjes vervangen door een superioriteitsdenken van secularisme en atheïsme. Maar geloven zij terecht dat, als God en religie definitief buiten gegooid worden, de vrede en harmonie universeel zullen zijn? Ook zonder God zijn wij perfect in staat elkaar en onszelf uit te roeien: we hebben daar Gods hulp of zijn rechtvaardiging echt niet voor nodig. Trots, machtswellust, eigendunk, tribalisme... zijn méér dan genoeg aanleiding daarvoor. De grootste massamoordenaars ooit, Stalin, Mao en Hitler, hebben juist elke religie en God eerst aan de kant geschoven om 'hun eigen ding te doen': omdat ze wisten dat de kerken 'lastig' zouden doen, want wie gelooft in een grote God, weigert te buigen voor een mensengemaakte god, ideologie of totalitair systeem. En een klein lastig detail: wie alle religie wil uitbannen, zal eerst ook véél geweld moeten gebruiken!

Het is ernstig te vrezen dat een samenleving zonder God helemaal géén remmen meer heeft op onderdrukking en willekeur omdat alle 'hogere morele waarden' onderuit gehaald zijn. In heel deze discussie vergeet men ook gevoeglijk dat religie in vele gevallen oorlogen heeft gestopt: zelfs in het Oude Testament zijn er twee verhalen waar een profeet in zijn ééntje 'in Gods naam' een oorlog beëindigt (2 Kron. 11:4 en 28:9-11).

Waar Johan Sanctorum religie "misschien wel de meest verbreide vorm van collectieve domheid" noemt, herhaalt hij scheldpartijen à la Richard Dawkins. Meestal beginnen mensen te schelden als ze geen inhoudelijke argumenten meer hebben. Christenen mogen – helaas? – niet terugschelden. Ik wil geen enkele atheïst verdenken van domheid, maar het is pijnlijk dat zij gelovigen voortdurend hiermee labelen. Slimheid is echter geen garantie voor wijsheid, noch een hoog IQ voor een intelligente levensvisie. Niet de gelovige is dom, maar de méns – en ik zou mezelf hiervan niet eens durven uitsluiten. Maar geloven dat de mens-zonder-God een betere wereld zal maken zonder oorlog vind ik persoonlijk een 'collectieve domheid voor gevorderden', een gevaarlijke illusie die de weg baant voor huiveringwekkende, Orwelliaanse dictaturen, met totale controle door een of andere Big Brother zonder enige morele norm.

Ignace Demaerel, denker, schrijver, lid van denktank Inspiratio